

THE CULTURAL AND EDUCATIONAL POTENTIAL OF POPULAR PEDAGOGY

Angela Bogluț

Lecturer, PhD, "Vasile Goldiș" Western University of Arad

Abstract: The future of any nation is ensured by the way the young generation manages to accumulate the values created in time, to transmit them then enriched to those who follow them. This process, of particular complexity, involves the responsible co-participation of all social factors, where the school has the coordinating role acting according to the norms and principles of scientific pedagogy. One of the major sources of scientific pedagogy as a science of education has been, over time, popular pedagogy whose norms and principles derive from the practice of life and are passed from one generation to the next, expressing the level of development of the social life of individuals a community. Spiritual-moral culture is determined by the tendency toward general-human values. In this context, popular education has a beneficial influence asupra awareness training, culture and good behavior.

Keywords: pedagogy, tradition, valorisation, consciousness, treasure

Pedagogia populară cuprinde creația populară, educația populară, înțelepciunea populară, cultura educației tradiționale, toate acestea fiind obiecte de studiu ale etnopedagogiei. Etnopedagogia este intim legată de mediul uman de viață și este preocupată de influențele acestuia asupra procesului de educație și dezvoltare al copilului, prin menținerea vie a legăturilor sale cu pământul și vechile generații. Ea studiază experiența pedagogică a poporului, elucidează posibilitățile și căile eficace de realizare a ideilor progresiste despre educație și instruire în practica științifico-pedagogică, cercetează posibilitățile conlucrării înțelepciunii pedagogiei populare cu știința pedagogică, analizează importanța unor fenomene, în diversitatea lor și determină gradul de adecvare sau neadecvare al acestora în relație cu cerințele actuale ale educației. Soluționarea problemelor particulare ale etnopedagogiei și generalizarea unora actuale vor aduce contribuții importante în practica pedagogiei generale. Ne preocupă în acest sens principiile educației și funcționării familiei tradiționale și implicațiile sale în pedagogia familială, substratul și morala proverbelor și zicătorilor, importanța lor în formarea conștiinței morale, valoarea educativă a poveștilor și cântecelor populare, importanța lor în transmiterea experienței morale a generațiilor ca mijloc al educației intelectuale, modalitățile de manifestare emoțional-afectivă prin respectarea și practicarea ritualurilor legate de căsătorie, înmormântare, doliul, bocetele, descântecurile, superstițiile și impactul psihologic al acestora asupra comportamentului și asupra formării și funcționării schemelor cognitive. Esența etnopedagogiei este reflectată prin factura psihică a națiunii, a etniei în mod particular. Ea studiază în fapt, cultura pedagogică a unui popor. Particularitățile etnice, legăturile familiale, valorile familiale, modul de existență, importanța acordată muncii, sunt analizate prin prisma importanței educative actuale și a

valorizării acestora în pedagogia contemporană. Domeniul de cercetare nu se oprește însă asupra unei singure etnii și nu privește doar un popor, ci se extinde asupra relațiilor interetnice din cadrul aceluiași popor și asupra relațiilor dintre popoare diferite culturi. Se contribuie astfel la îmbogățirea și lărgirea tezaurului cultural-pedagogic al acestora, cu păstrarea valorilor autentice și încurajarea colaborării interculturale și interetnice, cu crearea unor condiții pentru o mai bună cunoaștere reciprocă.

Toate manifestările vieții populare au fost și rămân determinante în formarea tinerelor generații. Legile nescrise ale poporului, vehiculate prin obiceiuri și tradiții, au rol reglator în comunicarea și relaționarea interindividuală, orientând și oferind sens comportamentului colectiv. Ele au, astfel, o puternică influență educativă asupra omului modern, prin climatul moral pe care îl oferă în dezvoltarea acestuia. Trebuie să atragem atenția și asupra stereotipurilor, a ideilor preconcepționale, a barierelor impuse de tradițiile rigide în calea progresului. Aici subliniem din nou rolul etnopedagogiei, care, pe de o parte, studiază și elucidează posibilitățile pedagogice, tradițiile și obiceiurile bătrânești în condițiile contemporane, iar pe de altă parte, stabilește eficiența și rațiunea pedagogică a obiceiurilor și tradițiilor noi. Ea stabilește în ce măsură contribuie și unele, și altele, la educația tinerelor generații.

Etnopedagogia este interesată de cultura omului străvechi, în aceeași măsură ca și de cea a omului nou, prin valorificarea moștenirii culturale a poporului. Termenul cultură este înțeles aici în sensul lui cel mai străvechi, așa cum era folosit de Epicur, în expresia “înțelepciunea și altă cultură” sau de Cicero “cultura animiaphilosophia est”, ceea ce ar însemna că cultura sufletului este filozofia, adică dezvoltarea spirituală a omului prin intermediul cunoștințelor, instruirii, educației estetice și morale. Fenomenul culturii este cercetat în permanență de filozofi, istorici, etnografi, sociologi și pedagogi, într-o permanentă și fructuoasă colaborare interdisciplinară. Mult timp, folclorul a fost unica școală din care și-au tras seva de înțelepciune și cultură toate generațiile. Cultura populară recomandă o serie de mijloace dintre cele mai variate pentru întoarcerea către tradiție, printre care menționăm stimularea și valorificarea creațiilor populare prin dezvoltarea școlilor populare de artă, cultivarea folclorului viu în formele complexe și multiple de expresie, așa cum se manifestau ele în realitatea de zi cu zi, dar și acumularea unui material documentar bogat și diversificat în colecții și arhive, care să consemneze și să păstreze nealterată această realitate.

Etnopedagogia teaurizează și sistematizează cunoștințele poporului despre educația și instruirea copiilor, înțelepciunea populară, reflectată în învățăturile religioase, basmele, legendele, poveștile, epopeile, cântecele, ghicitorile, proverbele, zicătorile, jocurile și jucăriile etc., în modul de viață a familiei și a comunității, tradițiile și viziunile etico-filozofice, propriuzis pedagogice, adică – întregul potențial pedagogic, care are impact asupra procesului de formare a culturii generale a elevilor. Multe dintre principiile și metodele promovate de pedagogia modernă le regăsim în cultura populară și ne mirăm adeseori cum de oamenii simpli, crescuți departe de manualele contemporane știu, practic și propovăduiesc adevăruri pe care unii autori cred că le-au descoperit în ultimii ani, privitoare în mod special la modul de creștere și educare al copiilor, la regulile de conviețuire socială sau secretele unei bune căsnicii. Și aceasta pentru că pedagogia a pornit și s-a alimentat întotdeauna din povața poporului, educația, instruirea, înțelepciunea populară, cultura educației tradiționale. Îmbogățită cu diverse metode și metodologii, principii, reguli, materiale didactice în diferite forme moderne de prezentare,

pedagogia contemporană are la baza sa, ca punct de plecare, pedagogia populară, din care unele aspecte au fost păstrate, altele reformulate, altele au fost înlăturate și li s-au adăugat încă unele noi.

Pedagogia populară este fundația pe care se ridică și dezvoltă pedagogia contemporană, căile și metodele educaționale actuale. O simplă incursiune în istoria pedagogiei ne va arăta că însuși marele Jan Amos Comenius (1592-1670), cel care a construit sistemul de învățământ etapizat valabil și astăzi - schola materna (realizată în familie), schola vernacula (școala elementară), schola Latina (gimnaziul) și academia (învățământul superior) - și-a început activitatea în calitate de culegător și cercetător al creației populare orale. În general, sistemul pedagogic al lui Comenius reprezintă o sinteză și fondare teoretică a educației populare, el fiind adeptul cunoașterii holistice, prin cercetarea naturii, a propriului eu și a lui Dumnezeu.

Un alt exemplu de mare pedagog care și-a fundamentat tezele și activitatea de bază pe experiența și înțelepciunea pedagogică a poporului este Johann Heinrich Pestalozzi (1746-1827). Pedagogia lui se bazează pe reflecție pedagogică și experimentare practică. El a promovat îmbinarea dintre munca propriu-zisă și activitatea intelectuală și a numit cele trei forțe care stau la baza naturii umane ca fiind: forța intelectuală, morală și fizică. Conform concepției sale, școala elementară trebuie să se bazeze pe mijloacele educației instituite în popor, iar casa părintească a considerat-o școala moravurilor. Atent la cultivarea valorilor tradiționale și a experienței practice, Pestalozzi a pus bazele pedagogiei moderne.

Ion Creangă este probabil reprezentantul cel mai de seamă al pedagogiei populare românești, întreaga sa creație fiind extrem de bogată în tablouri ale tradiției și culturii noastre, fiind inspirată din tezaurul înțelepciunii populare. Povestirile sale sunt incluse în manualele școlare, alături de alte mostre ale creației populare, cum sunt proverbele și poveștile populare. O trăsătură principală o constituie preocuparea lui Ion Creangă și a colaboratorilor săi de a educa elevii în spiritul dragostei față de popor, creatorul și păstrătorul valorilor culturale ale trecutului. Cronicile românești constituie unul dintre cele mai reprezentative domenii ale vechii culturi românești. După părerea cronicarilor Grigore Ureche, Miron Costin, Ion Neculce, operele istorice sunt menite să îndrume și să învețe generațiile viitoare. Privită în aspect general, opera marilor cronicari se referă mai mult la pedagogia socială. În acest sens, cronicile sunt pline de îndrumări, învățăminte. Textul tuturor cronicilor este presărat cu sfaturi, îndemnuri moralizatoare, religioase și civice.

Puterea transformatoare a educației constituie un principiu călăuzitor și pentru Gheorghe Asachi (1788- 1869). Admițând acest principiu, Asachi a dus o adevărată luptă pentru înființarea, buna organizare și regulata funcționare a instituțiilor de educație și de învățământ în Moldova. Asachi pretindea că dacă nașterea copiilor se datorează părinților, adevărata lor viață se datorează instrucției și educației: „Educația sau buna creștere este trebuința cea mai de frunte a unui neam. Ea este temeiul și închezăsluirea trăinicieii tuturor așezămintelor obștești” într-o ediție periodică a lui Asachi, un colaborator al său scria: “Instrucția este ceea ce deosebește pe omul luminat de cel sălbatic, primitiv. Ea creează o a doua natură. Căci dacă natura este aceea ce naște pe om în lume, instruirea e aceea ce-l naște în societate”. Asachi admite, însă, că puterea transformatoare a educației depinde atât de dascăl, cât și de elev, că este un proces ce se desfășoară bidirecțional. Asachi manifestă o caldă simpatie pentru oamenii din popor, pentru oamenii muncii. În diferite poezii, Asachi vorbește cu admirație despre românca de la munte,

despre păstor, despre plaiul moldovean, despre țăran și despre datinile poporului. El este cel care a vorbit pentru prima oară la noi despre o educație populară, înființând și redactând în acest scop periodicele sale, tipărind lucrări de popularizare.

În deceniile trei și patru ale secolului XX s-a manifestat tendința de constituire a pedagogiei românești, cu rol de intensificare a caracterului național al culturii, ca modalitate de afirmare în plan universal a geniului creator al poporului român. Sistemul de învățământ deja constituit în acea epocă neglija țăranimea. S. Mehedinți aprecia că “școala muncii” ar fi singura cale pentru înălțarea unei societăți, iar ideile privitoare la modalitățile de educație trebuie să transpară din “firea și moștenirea poporului”. De aceea, numai o pedagogie românească poate folosi pe deplin poporului român. Dacă Mehedinți întemeia pedagogia românească pe cercetările etnografice, O. Ghibu aprecia că fundamentul unei teorii naționale asupra educației îl constituie istoria, “căci numai istoria ne arată ce este în sufletul unui popor și ce au făcut din acesta vremurile trecute”. Pedagogia românească trebuia, spunea O. Ghibu, să-și caute izvoarele în ideile și simțirile țăranimii.

Intelepciunea poporului a exprimat în termeni potriviți legătura stransă dintre elementul moral și cel religios, subliniată de multe ori în cartea biblică. Cine și-a pierdut simțul moral al buneii vietuiri cu semenii, acela și l-a pierdut și pe cel religios, al legăturii cu Dumnezeu: "Cine de oameni nu se rusinează, nici de Dumnezeu nu se infricoșează". Probabil diferența între cele două fațete ale noțiunii de morală este insuficiența conformării la normele morale ale existenței umane, atunci când tindem spre mântuire, precum și necesitatea unui mântuitor personal. Izvorâtă din experiența directă a poporului, pedagogia populară nu poate fi numită o știință, ci mai degrabă un domeniu de cunoștințe empirice. Acestea sunt acumulate de popor și oglindesc atât scopurile educației, cât și mijloacele, procedeele și deprinderile folosite de masele largi în scopul educației generațiilor tinere.

Dintotdeauna, poporul a fost preocupat de îmbunătățirea educației urmașilor, prin fructificarea experienței milenare, în scopul cultivării adevăratelor tradiții care păstrează în ele valori autentice, ce se regăsesc studiate în diferitele științe de interes contemporan: pedagogia, sociologia, psihologia, lingvistică, istoria, arta și care se regăsesc în cultura națională. Întrebări referitoare la psihologia copilului au existat și există în mintea omului din popor, indiferent de gradul său de pregătire intelectuală: “Prin ce se aseamănă și prin ce se deosebește copilul nostru de alți copii? De ce se deosebesc frații între ei, cu toate că au primit aceeași educație? Cât din caracterele copilului fin de bagajul moștenirii ereditare și câtă pondere are educația în formarea sa? În ce constă cauza și efectele unui anumit comportament? În ce rezidă și cum poate fi îmblânzită agresivitatea? Care sunt secretele unei căsnicii fericite? Care sunt deosebirile între bărbat și femeie și cum poate fi cultivată buna înțelegere?” Întrebări privind secretele naturii, care țin de cer și pământ, taine spirituale, au preocupat, de asemenea, ființa umană, zămislind neprețuite acte artistice, de o frumusețe de netăgăduit. La acestea și multe altele poporul caută răspuns. Despre acestea, mărturisesc în diferite interpretări ideile înțelepte din proverbe și zicători, ca fiind cele mai vechi și mai rezistente creații populare. Ele pot fi considerate acele tipare-neschimbate care se formează în decursul anilor și care imprimă fiecărei limbi coloritul său specific. Toate aceste aspecte se regăsesc în folclor, cu tot ceea ce cuprinde el: creații populare literare, muzicale, coregrafice, mimice și dramatice, prin urmare literatura, muzica, dansul și spectacolul popular. Aceste creații sunt, în forma lor tradițională, colective și orale.

Caracterul colectiv al creațiilor populare are drept coordonate principale raportul dintre creatorul popular și colectivitatea din care el face parte și raportul dintre tradiție și improvizație.

După cum putem desprinde din cele prezentate, în pedagogia populară domină astăzi tendința integratoare ce derivă atât din necesitatea cercetărilor pluridisciplinare, cât și din aceea de a avea în vedere, întotdeauna, ansamblul și locul diferitelor domenii în acest ansamblu, de a desprinde nu numai pentru domenii izolate, ci pentru întreg, sisteme de concepte și valori. Tendința holistică a etnopedagogiei face ca cercetarea să se îndrepte spre cunoașterea intrinsecă, așa cum apare în sensurile profunde ale faptelor prin care se realizează, la nivel oral, cultura populară și în modul în care aceasta este trăită de cei care păstrează și creează cultura orală, dând expresia imaginii lor despre lume. Prin atenția acordată atât faptelor statice, cât și dinamicii fenomenelor, proceselor culturii populare, perspectiva abordată permite, o dată cu înțelegerea realității trăite, și o mai bună cunoaștere a istoriei, o mai profundă și curată analiză a faptelor studiate. În pedagogia populară, fiecare act, fiecare discurs este un eveniment cu obiective proprii, determinate nu numai de modelul în care se produce, ci și de legăturile lui cu sistemul de norme și conviețuire socială, cu regulile relațiilor sociale, cu conceptele de valori ale grupului care produce sau pentru care se produce evenimentul. Cercetările antropologiei culturale descifrează astăzi noi mesaje și mistere provenite în mod special din rituri și mituri, necunoscute altădată și care dau noi înțelesuri practicilor străvechi. Statutul cercetării pedagogiei populare este complex și este funcționabil în condițiile în care se ocupă atât de static, cât și de dinamic, de relația dintre tradiție și variație, evoluție și istorie, spiritualism și știință, parte și întreg, cauză și efect, model mecanic și model static, fantezie și realitate, credință și demonstrabilitate, determinism socio-cultural și variația individuală, psihologia individuală și a grupului, educație formală și non-formală, motivații conștiente și inconștiente. Paleta poate fi lărgită, iar pluridisciplinaritatea etnopedagogiei este evidentă, din necesitatea de a ne folosi de mai multe discipline ce pot porni de la aceeași viziune teoretică pentru a ajunge, prin atacarea mai multor fațete ale realității, la înțelegerea pertinentă a faptelor, domeniilor, legităților, metodelor, obiectivelor, scopurilor, idealurilor și sensurilor cu care operează pedagogia populară.

Cultura populară este un produs al străduințelor spirituale ale poporului care a făurit-o. Situat geografic în calea marilor cuceritori, poporul român era adesea nevoit să se retragă, lăsând în urmă tot ce moștenise și agonisise prin munca și geniul său și căutând loc de refugiu în munți și păduri. Nu întâmplător, codrul este evocat cu atâta căldură în folclor, iar “frunza verde” este leitmotivul cântecelor populare, ce poartă în el simbolul vitalității și al perpetuării vieții. După trecerea năvălitorilor, poporul se întorcea la vatră și munca de reconstrucție începea, nu doar la nivelul gospodăriilor și lăcașurilor de cult, ci și o muncă pedagogică, de valorificare și perpetuare a valorilor umaniste, căci, așa cum spune proverbul, “apa trece, pietrele rămân”. Folcloristica românească deține, în acest sens, un material documentar foarte bogat. Cântece care proslăvesc pe conducătorii poporului împotriva cuceritorilor otomani sunt cunoscute atât în Ardeal, cât și în Banat, creații ale unor rapsozi populari care, cum este subliniat în tratatul de istorie al Academiei, nu vroiau numai să se distreze, ci să și însuflețească în vederea luptelor cu turcii, eternizând amintirea eroilor, demascând pe cei aplecați spre tranzacții; pe lași și trădători, pe nemeșii hrăpăreți. Cântecurile populare românești au impresionat dintotdeauna pe cei veniți din afară; în acest sens, poetul german Martin Opitz, care a trăit aproximativ un an în Transilvania, nota: Când aud un cântec românesc îmi vine să cred că muzica a fost creată pentru români.

Dansul popular a produs, de asemenea, admirație în rândul străinilor. Este prezent în viața poporului nostru un număr însemnat de manifestări artistice care aparțin îndeosebi ramurilor de bază ale artei populare spirituale, în afara teatrului popular propriu-zis: versul, muzica și dansul. Acestea au participat întotdeauna, în cadrul fenomenului sincretismului, atât de caracteristic artei populare, la realizarea unor manifestări folclorice complexe, cum sunt obiceiurile, ceremoniile și ritualurile, unele de sine stătătoare - melodii instrumentale, îndeosebi la fluier - altele constând în îmbinări - vers cu melodie, melodie cu dans, vers cu dans și melodie.

Bogata cultură spirituală, acumulată de folclor în decursul veacurilor, a format și formează baza inițială de la care a pornit dezvoltarea multor ramuri ale științei moderne. Locul creației populare și al pedagogiei populare în apariția și dezvoltarea științei pedagogice contemporane, este izvor nesecat de înțelepciune din care s-au alimentat în toate timpurile generații de oameni, care a servit drept exemplu pentru etică, psihologie, filozofie, religie și artă. Nu putem să nu amintim în acest sens proverbele și zicătorile. Izvorâte din experiența de viață a generațiilor precedente, create de anonimi filozofi, acestea au ajuns să exprime “stropi concentrați de înțelepciune”, adevăruri general-umane, însușite de conștiința socială a poporului nostru. Proverbele plac și surprind prin gândurile profunde, observațiile subtile asupra naturii umane, sub toate aspectele, prin exteriorizarea plastică a ideilor și multitudinea învățămintelor. Ele sunt accesibile oricui și pot fi ușor integrate în actul de comunicare. Una din particularitățile principale ale proverbelor o constituie laconismul formal îmbinat cu un conținut de idei profunde.

Proverbele, creații de dimensiuni reduse, izvorâte din experiența de viață a maselor, redau în mod concis, sub forma unor expresii finite din punct de vedere gramatical și logic, constatări, aprecieri, povețe, sfaturi cu valoare general recunoscută. Ele circulă atât pe cale orală, cât și scrisă. Din punct de vedere funcțional, proverbele au menirea să plasticizeze gândul expus. Cele mai multe proverbe au sens direct și figurat, de exemplu: “Cine se scoală de dimineată, departe ajunge. Nu lăsa pe mâine ce poți face azi. Buturuga mică răstoarnă carul mare”... Zicătorile sunt expresii figurate fără sens finit, fiind folosite în anumite contexte, ele limpezesc sensul. Au menirea de a conferi enunțului oral sau scris, expresivitate și plasticitate. Ele permit omului de a transmite un mesaj critic într-un mod plastic, nuanțat cu un strop de umor: “cară apă la fântână”, în loc de stăruie în lucru fără rost, “a nimerit cu oiștea-n gard”, în loc de a eșuat în ce a vrut să facă, “a dat cu bătu-n baltă” etc. Proverbelor și zicătorilor li se mai spun, pe bună dreptate, “cuvinte adevărate, vorbe cu tâlc, vorbe înțelepte, vorbe din bătrâni, vorbe vechi”. Ele demonstrează o atitudine dialectică a maselor populare față de realitate și reprezintă o satiră aspră față de trăsăturile negative de caracter. Cântecele de leagăn sunt nelipsite în cultura populară românească. Cântecele de leagăn, cu funcție liniștitoare asupra copilului, ne înfățișează și un tablou despre viziunea pe care mama o are asupra copilului său, despre ceea ce îi dorește. Versurile cântecelor de leagăn valorifică un mare adevăr psihofiziologic, cum că în timpul somnului odihnitor, lipsit de stres, are loc creșterea și dezvoltarea organismului copilului și a creierului acestuia. Părinții își întrezăresc sensul vieții în copii lor, în educația lor aleasă, în bunăstarea vieții acestora, fericirea lor depinde de viitorul fericit al copiilor. Cântecele de leagăn sunt profund umane, optimiste, exprimă grija celor mari față de buna dezvoltare a urmașilor, care vor fi suportul de mâine al părinților.

Apariția conceptului modern de personalitate și studierea procesului de formare a acesteia sunt fenomene foarte recente, mai noi decât studiile despre cultură și societate. Fără să aibă însă nevoie de o definiție științifică, omul și-a dat seama din cele mai vechi timpuri că există diferențe între semeni: unii indivizi sunt mai calmi, alții mai irascibili, unii mai molateci, alții mai iuți, unii mai greoi la gândire, iar alții mai isteți. Calitățile umane au fost dintotdeauna apreciate, încurajate și cultivate, fără ca poporul să-și pună problema de a realiza o clasificare sau o delimitare teoretică a caracteristicilor de personalitate și fără a o împărți pe aceasta în laturi și fațete. Astăzi, psihologia personalității recurge la folosirea unor unități tematice descriptive a personalității, pe care o descrie în diferite categorii de termeni: trăsături, factori, habitudini, motive, Eu, roluri, atitudini; constructe etc. S-au născut diferite teorii ale personalității, care au permis construirea unor modele explicativ interpretative, cu abordări din perspective diferite: atomistă, structurală, sistemică, psihosocială.

În viziunea populară, există un model al omului ideal, fără ca poporul să fie interesat de cadrul teoretic, ci, mai ales, de aspectul practic, de modul de funcționare al individului în comunitate, de gradul său de adaptare și participare activă în folosul atât al propriei familii, cât și al întregului grup de apartenență și al societății. Întreg folclorul românesc este orientat, în toate formele sale de exprimare, către surprinderea personalității concrete, așa cum se manifestă ea în situațiile și conjuncturile sociale particulare, în sistemul inter-relațiilor și al psihologiei colective, în funcție de atributele psiho-sociale ale omului, adică de statutele și rolurile sale, de nivelurile sale de aspirație și de expectație, de structura atitudinilor și opiniilor sale. Prin toate aceste aspecte, se înțelege că abordarea personalității în cadrul pedagogiei populare se face din perspectiva psihosocială. Perspectiva psiho-socială a personalității se concentrează asupra analizei, interpretării și explicării a două aspecte: pe de o parte, asupra felului cum personalitatea umană, așa cum s-a constituit ea la un moment dat, se raportează și se relaționează cu o altă personalitate; pe de altă parte, asupra modului cum, tocmai în urma unei asemenea interrelaționări, personalitatea se formează pe sine.

În datina populară, deprinderile bune, sănătoase, sunt cultivate de la cea mai fragedă vârstă, pentru că “așa cum vor fi la tinerețe, așa vor fi și la bătrânețe”, și așa se vor transmite, prin obicei și exemplu, generațiilor viitoare. Sentimentele omului, năzuințele sale, observațiile, cercetările minții, trăsăturile obișnuite sau neobișnuite de caracter, sunt oglindite în creațiile populare. Rolul folclorului în educarea și formarea calităților general-umane ale generației în creștere este semnificativ, fiindcă în folclor găsim o sincronizare, o sinteză a tuturor manifestărilor poporului, care include virtutea și umanul, eroismul și patriotismul, originea neamului, condițiile istorice de dezvoltare. Cultura pedagogică a poporului se reflectă în eposul popular, în special în poveștile populare, care, prin particularitățile acestora ca specie, constituie adevărate manuale pentru viață. Ion Creangă a intuit în povestea populară primele încercări de manifestare a pedagogiei și educației populare.

Sintetizând cele de mai sus, obținem un model structural al idealului propriu neamului nostru, care cere copilului să treacă prin școala tradițională a pedagogiei populare, formată și verificată de-a lungul secolelor. Conceptul popular de omenie este cuprinzător al diverselor trăsături pozitive de caracter pe care le-am mai amintit. Aici intră, însă, și sentimentul religios, specific omului din popor, care “se teme de Dumnezeu”. Acest sentiment este evident în mentalitatea populară și nu va dispărea decât pe măsura dispariției condițiilor care l-au generat.

Pe lângă grija față de calitățile sufletești, calitățile fizice sunt în aceeași măsură apreciate. Astfel, preocuparea pentru sănătate face și parte din obiectivele pedagogiei populare. “Om de omenie - înțelept - sănătos la minte și la trup” - iată modelul. Prin urmare, idealul de om, în concepția educațională a poporului, este să fii cu adevărat OM, să te ridici deasupra a ceea ce este datul biologic în ființa umană. Mijloacele precizate pentru formarea personalității ideale se suprapun celor din pedagogia contemporană: educație morală, educație estetică, religioasă, fizică și intelectuală, alături de educația prin și pentru muncă.

Specificul și complexitatea pedagogiei populare constă în faptul că toate aceste obiective ale educației pot fi atinse doar în cadrul ansamblului relațional dintre generații, ținând cont de sfaturile celor mai în vârstă și de valorile cultivate conform unei vechi tradiții. În procesul formării personalității, este necesar ca orice pedagog să se călăuzească în relațiile sale cu fiecare copil, de un sistem de principii, care fundamentează procesul unitar al învățăturilor populare despre educație. Trebuie avută în vedere personalitatea integră, cu toate laturile ei: raționale, emoționale, volitive. Poporul a subliniat în etosul popular necesitatea îmbinării tuturor laturilor educației ce fac parte din sistemul general de dezvoltare armonioasă a personalității. Altfel zis, părțile componente, teoretic, unesc aceste laturi ale educației într-o cerință fundamentală a poporului, care stă la baza educării calităților general-umane. Remarcabilă este, din acest punct de vedere, următoarea cugetare: “Ca să cunoști cine ești, trebuie, mai întâi, să cunoști ceea ce trebuie să fim”.

Concluzii:

Problema valorificării și aprecierii moștenirii pedagogiei populare continuă să rămână una dintre problemele cheie în contextul educației naționale, cu acțiune directă în elaborarea pedagogiei naționale, a căilor și metodelor de dezvoltare a acesteia. Ca formă a conștiinței sociale, pedagogia s-a format și s-a dezvoltat în baza moștenirii culturale. De aceea, este importantă studierea originii educației, a experienței pedagogice colective a poporului. Studierea pedagogiei populare ne oferă un tablou obiectiv al dezvoltării pedagogiei naționale în plan evolutiv. Creația populară orală - o uriașă enciclopedie - oglindește sufletul poporului, reflectă aspirația acestuia spre o viață mai bună, autonomă, exprimă dragostea de natură și libertate și ura față de asupritori. Fiecare popor poartă trăsături istorice originale în limba națională, obiceiuri, literatură și artă, istorie și folclor. De aici, transpar date valoroase despre mentalitatea națiunii la un anumit moment istoric, evoluția normelor etice și estetice ale neamului. Omul din popor răstoarnă sisteme și respinge legi atunci când acestea nu sunt întemeiate pe logică, pe adevăr și virtuți, el își formează o limbă curată, expresivă, armonioasă și valori autentice. El caută să cuprindă în puține cuvinte o lume de idei, pentru că “vorba multă - sărăcia omului”; adică a gândului; prin urmare, dobândirea înțelepciunii nu permite pierderea timpului cu demagogia. Pedagogia populară, prin bogăția mijloacelor sale de educație, a tematicii, prin mesajul educativ, nu a încetat a juca un rol hotărâtor în educația copilului, a tinerelor generații.

BIBLIOGRAPHY

1. Densușianu O. - Folclorul, cum trebuie înțeles, în Viața nouă, București, 1909
2. Fundescu G.C. - Basme, orație, păcălituri și ghicitori cu o introducere despre literatura populară de B.P. Hașdeu, ed. a II-a revăzută și adăugită, București, 1980
3. Malonescu Gabriel - Mimă și dramă în obiceiurile populare românești, Editura Excelsior Art, Timișoara, 2004
4. Pop Mihai, Folclor românesc, Editura Grai și Suflet - Cultura Națională, București, 1998
5. Rudică T., Costea D. - Aspecte psihologice în mituri, legende și credințe populare, Editura Polirom, Iași, 2003
6. Tudoran dan, Boglut Angela - Influența pedagogiei populare în educație, Editura Krista, Timișoara, 2013